

**Vabariigi Valitsuse korralduse „Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2023. a korralduse nr 266 „Kaitseväe Nursipalu harjutusvälja laiendamine planeerimisseadust kohaldamata, keskkonnamõju hindamata jätmise ja Natura asjakohase hindamise algatamine“ muutmise seoses keskkonnale avalduvate mõjude hindamise ja Natura asjakohase hindamise aruande nõuetele vastavaks tunnistamisega ning Kaitseväe Nursipalu harjutusvälja piiri korrigeerimisega“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse korraldus antakse relvaseaduse (edaspidi *RelvS*) § 85 lõigete 3 ja 3¹ ning looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 69⁶ lõike 7 alusel ja kooskõlas sama seaduse § 69¹ lõikega 1 ja § 91 lõikega 24. Korraldusega lubatakse Kaitseväe Nursipalu harjutusväljal (edaspidi *Nursipalu HV*) Nursipalu HV arendusprogrammist tulenevate ja Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2023. a korralduses nr 266 „Kaitseväe Nursipalu harjutusvälja laiendamise planeerimisseadust kohaldamata, keskkonnamõju hindamata jätmise ja Natura asjakohase hindamise algatamine“¹ (edaspidi *VV korraldus nr 266*) nimetatud kavandatavate tegevuste (s.o raadamine ja ehitustegevus, väikesekaliibrilistest relvadest laskmine ja taktikaline tegevus, suurekaliibrilistest relvadest laskmine) elluviimine kogu vajalikus mahus vastavate keskkonnameetmete rakendamisel. Lisaks tunnistatakse Natura ajakohase hindamise aruanne nõuetele vastavaks ja korrigeeritakse Nursipalu HV piiri.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeeriumi õigusosakonna juhataja Lauri Kriisa (lauri.kriisa@kaitseministeerium.ee) koostöös Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusega. Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo eesti keele toimetaja Tiina Alekõrs (tiina@luisa.ee).

Relvakonflikt Ukrainas on kinnitanud, et sõjaline edu eeldab üksuste eelnevat väljaõpet kasutatava relvastuse ja üksuste koostöö osas. Nursipalu HV vajalik suurus sõltub eeskätt Eesti ja Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (edaspidi *NATO*) liikmesriikidel olemasolevate relvade ja laskemoona ohualadest ning nende üksuste suurusel, kes peavad mahtuma koos harjutusväljal harjutama, aga ka harjutusvälja kujust, maastiku kandvusest jms. Neid eesmärke on teatavate mööndustega võimalik täita u 10 0000 ha suurusel harjutusväljal. VV korraldusega nr 266 laiendati Nursipalu HV-d 6763,81 ha võrra ja välispiiri 24 212,67 m võrra. VV korraldusega nr 266 algatati muu hulgas Natura asjakohane hindamine punktis 3.2.1.1 toodud mahus ja viisil II etapi tegevuste suhtes. Lisaks otsustati looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamise kohustus vastavalt punktis 3.2.2 nimetatule ning vastavate keskkonnameetmete määramine looduskeskkonnale avalduvate mõjude leevendamiseks ja kompenseerimiseks,

¹ [Kaitseväe Nursipalu harjutusvälja laiendamine planeerimisseadust kohaldamata, keskkonnamõju hindamata jätmise ja Natura asjakohase hindamise algatamine–Riigi Teataja.](#)

sealhulgas Natura 2000 võrgustiku ala kaitseks, eraldi Vabariigi Valitsuse korraldusega. Korralduse eelnõu koostamise ajaks on viidud läbi Natura asjakohane hindamine ning hinnatud muud looduskeskkonnale avalduvad mõjud, samuti on tehtud VV korraldusest nr 266 tulenevad asjakohased uuringud. Nursipalu HV alal on kõikide kavandatud tegevuste elluviimine kriitiliselt vajalik, et suurendada nii Eesti iseseisva kaitse kui ka kollektiivkaitse võimet Eesti julgeoleku tagamiseks.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on muuta VV korraldust nr 266 tulenevalt keskkonnale avalduvate mõjude hindamisest, kinnitada korralduse punktis 3.3.1 nimetatud keskkonnameetmed, tunnistada nõuetele vastavaks Nursipalu harjutusvälja laiendamise ja planeeritavate tegevuste Natura asjakohane hindamise aruanne² (edaspidi ka *Natura asjakohase hindamise aruanne*) ning korrigeerida laiendatud Nursipalu HV piiri.

Eelnõu kohaselt lubatakse punktis 3.3.1 nimetatud keskkonnameetmete ja seire ning punktis 3.3.2. nimetatud müra leevendusmeetmete rakendamisel ja nõuetekohaste lubade olemasolul viia ellu VV korralduses nr 266 nimetatud tegevusi (raadamine ja ehitustegevus; väikesekaliibrilistest relvadest laskmine ja taktikaline tegevus; suurekaliibrilistest relvadest laskmine) kogu vajalikus mahus.

Lisaks korrigeeritakse eelnõu punktis 3.4 toodud asjaoludel minimaalselt VV korraldusega nr 266 laiendatud Nursipalu HV pindala 8,33 ha võrra ja välispiiri pikkust 208,23 m võrra ning asendatakse VV korralduse nr 266 lisa „Kaitseväe Nursipalu asukoht ja laiendatud piir“ käesoleva korralduse lisaga. Korrigeerimise tulemusena on Nursipalu HV kogupindala 9906,14 ha ja välispiiri pikkus 51 280,90 m.

3. Eelnõu sisu

Eelnõu koosneb seitsmest osast.

Eelnõu I osas antakse ülevaade olulisematest asjaoludest ja menetluse käigust, sealhulgas tellitud uuringutest ning mõjude hindamistest.

Eelnõu II osas käsitletakse laiendatud Nursipalu HV-l kõikide kavandatud tegevuste elluviimise lubamise õiguslikku alust.

Eelnõu III osas tuuakse välja peamised põhjendused ja kaalutlused, millest Vabariigi Valitsus korralduse andmisel lähtub. Punktis 3.1 antakse ülevaade Nursipalu HV-l kavandatavast tegevusest ja mõjude hindamisest, mis juba olid VV korralduse nr 266 ajaks tehtud. VV korraldusest nr 266 tuleneb, et looduskaitse tingimuste ja piirangute tõttu on Nursipalu HV arendamine ning läbiviidavad tegevused kavandatud etapi viisi.

² Kätesaadav: <https://www.kaitseinvesteeringud.ee/taristu/nursipalu/>.

I etapp:

1. Raadamine ja ehitustegevus: Kõik tegevused erisusega, et raadamine ja ehitustööd Lääne laskevälja keskossa jääval laskeväljal toimuvad selle läänepoolsemas osas kuni 40 ha suurusel alal ja ca 300 m kaugusel veekogudest (Maru oja, Matu oja, Haki oja ja Mustjõgi).
2. Väikesekaliibrilistest relvadest laskmine ja taktikaline tegevus: Kõik laskmised ja taktikaline tegevus erisusega, et laskmised Lääne laskeväljal toimuvad vaid perioodil septembrist kuni märtsini.
3. Suurekaliibrilistest relvadest laskmine: Kõik laskmised erisusega, et laskmised Lõuna laskeväljal ja UXO alal, Lääne laskeväljal ning Lääne ja Põhja laskevälja vahele jääval UXO alal ning laskevälja lääneosas toimuvad vaid perioodil septembrist kuni märtsini.

II etapp:

1. Raadamine ja ehitustegevus: Tegevused kogu vajalikus mahus.
2. Väikesekaliibrilistest relvadest laskmine ja taktikaline tegevus: Tegevused kogu vajalikus mahus.
3. Suurekaliibrilistest relvadest laskmine: Tegevused kogu vajalikus mahus.

VV korralduse nr 266 järgselt olid lubatud Nursipalu HV-I korralduse punktis 3.2.4 toodud teatud I etapi tegevused nõuetekohaste lubade olemasolul ja täiendava mõju hindamiseta.

Punktis 3.2 antakse ülevaade Natura 2000 võrgustiku alale avalduva mõju hindamisest, sealhulgas Natura asjakohase hindamise läbiviimisest ja tulemustest. Punktis 3.3 käsitletakse muude keskkonnale avalduvate oluliste mõjude hindamist ja uuringuid: „Nursipalu harjutusvälja laiendamise ja planeeritavate tegevuste mõju hindamine kaitstavatele loodusobjektidele“³ (edaspidi *kaitstavatele loodusobjektidele avalduva mõju hindamine*); „Nursipalu harjutusvälja laiendamise mürauring“⁴ (edaspidi ka *mürauring*); arheoloogiline uuring „Etapp I — arheoloogilised uuringud ja maastikuleire ning looduslike pühapaikade (LPP) inventeerimine Nursipalu harjutusväljal“⁵ (edaspidi ka *arheoloogilise uuringu etapp I*); muud asjakohased mõjud. Muude asjakohaste mõjude punktis 3.3.4. antakse kokkuvõtlik ülevaade uuringust „Kaitseväe kohaloleku sotsiaal-majanduslik mõju Tapa, Võru ja Lääne-Harjumaa näitel“ (edaspidi *sotsiaal-majandusliku mõju uuring*). Punktis 3.4 põhjendatakse vajadust korrigeerida VV korraldusega nr 266 laiendatud Nursipalu HV piiri.

Punktides 3.5 ja 3.6 käsitletakse omavalitsusüksuste ja kinnisasjade omanike õiguste riivet. Lisaks käsitletakse III osas kokkuvõtlikult korralduse eelnõu avaliku väljapaneku ajal esitatud ettepanekuid ja vastuväiteid ning nende arvestamise või mitteamvestamise põhjendusi. Üksikasjalikum ülevaade eelnõu kohta esitatud ettepanekutest ja vastuväidetest ning Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse (edaspidi *RKIK*) seisukohtadest esitatakse käesoleva seletuskirja lisa 3.

Eelnõu IV osas tehakse kokkuvõte ja sellele järgneb korralduse resolutiivosa (V.):

³ Kättesaadav: <https://www.kaitseinvesteeringud.ee/taristu/nursipalu/>.

⁴ Samas.

⁵ Samas.

1. Punktis 1 otsustatakse kinnitada korralduse punktis 3.3.1 nimetatud keskkonnameetmed looduskeskkonnale avalduvate mõjude leevendamiseks ja kompenseerimiseks VV korralduse nr 266 otsuse punkti 7 alusel. Nimetatud punktist tuleneb, et keskkonnameetmed määratakse eraldi Vabariigi Valitsuse korraldusega pärast mõju hindamiste läbiviimist.
2. Punktis 2 otsustatakse lubada eelnõu punktis 3.3.1 nimetatud keskkonnameetmete ja seire ning punktis 3.3.2. nimetatud müra leevendusmeetmete rakendamisel ja nõuetekohaste lubade olemasolul viia ellu Nursipalu HV arendusprogrammist tulenevaid ja VV korralduses nr 266 nimetatud tegevusi kogu vajalikus mahus. Kui VV korraldusega nr 266 lubati vaid teatud I etapi tegevusi piiratud mahus, siis nüüd eelnõu kohaselt on võimalik vastavate meetmete rakendamisel Nursipalu HV-l ellu viia kõiki II etapi tegevusi Nursipalu HV arendusprogrammist tulenevas mahus.
3. Punktiga 3 otsustatakse tunnistada vastavaks Nursipalu HV Natura asjakohase hindamise aruanne.
4. Punktiga 4 pannakse RKIK-ile kohustus tagada, et Nursipalu HV-l kavandatavates tegevustes rakendatakse keskkonnameetmeid kooskõlastatult Keskkonnaametiga ja uuendada Nursipalu HV kasutuseeskiri. Nursipalu HV kasutuseeskirja kehtestab RKIK-i peadirektor.
5. Punktiga 5 pannakse Kliimaministeeriumile kohustus tagada Nursipalu HV metsiste elupaigakao kompensatsioonimeetmete elluviimine, mis on korralduse punktis 3.3.1. välja toodud.
6. Punktis 6 muudetakse VV korraldust nr 266 ning sõnastatakse resolutiivosa punkt 1 uuesti vastavalt korrigeeritud pindalale ja välispiirile.
7. Punkti 7 kohaselt asendatakse VV korralduse nr 266 lisaks olev kaart eelnõu lisas oleva kaardiga, kust nähtub nii korraldusega nr 266 laiendatud piir kui ka korrigeeritud piir.

Eelnõu VI ja VII osas täpsustatakse vaidlustamise ning teatavaks tegemise korda.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Korralduses arvestatakse Euroopa Nõukogu 21.05.1992. a direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kohta (ELT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) (edaspidi *direktiiv 92/43/EMÜ*). Direktiivi 92/43/EMÜ eesmärk on aidata tagada Euroopa Liidus bioloogiline mitmekesisus, kaitstes looduslikke elupaiku ning looduslikke looma- ja taimeliike. Eesmärkide täitmiseks on direktiivist lähtuvalt loodud maailma suurim ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mis koosneb erikaitsealadest, mille Euroopa Liidu riigid on määranud. Natura 2000 võrgustiku osaks sätestati direktiiviga 92/43/EMÜ ka Euroopa Parlamendi 30.11.2009. a direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) alusel valitud linnualad. Direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 2 kohaselt tuleb igal liikmesriigil võtta kasutusele vajalikke meetmeid, et vältida erikaitsealadel looduslike elupaikade ja liikide elupaikade halvenemist ning selliste liikide häirimist, mille kaitseks alad on määratud, kuivõrd selline häirimine võib oluliselt mõjutada direktiivi 92/43/EMÜ eesmärkide täitmist.

Direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 3 kohaselt tuleb iga kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju eraldi või koos muude kavade või projektidega, asjakohaselt hinnata seoses tagajärgedega, mida see ala kaitse-eesmärkidele avaldab. Pädevad riigisisised asutused annavad kavale või projektile kava või projekti tagajärgede hindamise järelduste alusel ning lõike 4 sätete kohaselt nõusoleku alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju, ja teevad seda vajaduse korral pärast avaliku arvamuse saamist.

Kooskõlas direktiivi 92/43/EMÜ sättega (artikli 6 lõige 3) viidi korralduse nr 266 andmise eel läbi LKS § 69³ kohane Natura eelhindamine (VV korralduse nr 266 seletuskirja lisa 4). Eelhindamise kohaselt ei olnud objektiivsele teabele tuginedes välistatud oluline negatiivne mõju VV korralduse nr 266 punktis 3.2.1. kaasnevate tegevustega Timmase loodusala kaitse-eesmärkidele seoses algselt planeeritud truupsilla lahenduse kasutamisega Rõuge jõel (elupaigatüüp 3260, liigid harilik vingerjas, rohe-vesihobi ja paksukohaline jõekarp), Haanja linnualale (rästas-roolind, viupart, sinikael-part ja rukkirääk) ning Karula linnualale (musttoonekurg). Seda arvestades algatas Vabariigi Valitsus harjutusvälja laiendamise üle otsustajana Natura asjakohase hindamise VV korralduses nr 266 sätestatud mahus. Natura asjakohane hindamine viidi läbi muuhulgas vastavalt direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigetele 3 ja 4.

5. Korralduse mõju

Korraldus parandab Lõuna-Eestis asuva 2. jalaväebrigaadi (edaspidi 2JVBr) sõjalise väljaõppe võimalusi ja loob võimaluse kasvatada 2JVBr sõjalise kaitse võimet, millega kaasneb 2JVBr üle viimine soomustransportööridele ning kaudtule võimekuse loomine ja liitlaste paigutamine 2JVBr juurde. Korralduse rakendamine on olulise positiivse mõjuga riigi julgeolekule ja kaitsevõimele.

Selleks, et hinnata korralduse mõju Natura 2000 võrgustikule, viidi läbi Natura asjakohane hindamine (seletuskirja lisa 1). Natura asjakohase hindamise tulemusel jõuti järeldusele, et puudub vajadus leevendavate meetmete kavandamiseks ja edasi liikumiseks Natura hindamise järgmisse etappi (Natura erandi tegemine). Kavandatavast tegevusest potentsiaalselt oluliselt mõjutatud keskkonnast ülevaate saamiseks telliti Nursipalu harjutusvälja laiendamise ja planeeritavate tegevuste mõju hindamine kaitstavatele loodusobjektidele, mürarüüting ning arheoloogilise uuringu etapp I. Kavandatud tegevuse elluviimisel vajalikud keskkonnameetmed ja seirevajadus on kokkuvõtlikult esitatud eelnõu punktis 3.3.1. Lisaks on tehtud sotsiaal-majandusliku mõju uuring⁶. Eeltoodud mõjude hindamiste ja uuringute tulemused on kirjeldatud kokkuvõtlikult eelnõu punktides 3.2 ja 3.3.

Selleks, et leevendada Nursipalu HV sotsiaal-majanduslikule keskkonnale avalduvaid mõjusid, on Vabariigi Valitsus toetanud hüvitusmeetmete paketti, mis koosneb kolmest

⁶ Kätesaadav: https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/kaitsevae_kohaloleku_moju-uuring.pdf.

kompensatsioonimeetmest. Neist esimene on omavalitsusüksustele senisest suurema püsiva häiringutasu maksmine⁷. Teine kompensatsioonimeede on ühekordse investeringutoetuse maksmine Võru vallale, Antsla vallale, Rõuge vallale ja Võru linnale. Kolmas kompensatsioonimeede on mõeldud otse kohalikele elanikele, et leevendada põhjendatud juhtudel Nursipalu HV-st tulenevaid häiringuid⁸. Kõik kolm nimetatud meedet on nüüdseks rakendatud (vt korralduse eelnõu punkte 3.5 ja 3.6).

6. Korralduse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud

RKIK on teinud ettevalmistusi, et korralduse andmise järel oleks võimalik kohe alustada korraldusega lubatud tegevuste ellu viimist. Nursipalu HV arendamiseks vajalikud kulud kaetakse Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvest.

RKIK tegeleb pidevalt harjutusväljade keskkonnatingimuste jälgimisega ning keskkonnauuringutest tulenevate meetmete rakendamisega. Uuringute tegemiseks vajalikud rahalised vahendid on RKIK-i eelarves.

Harjutusvälja laienduse alale jäävate eraomandis olevate kinnisasjade omanikega jätkatakse läbirääkimisi, et saavutada kokkulepe kinnisasja avalikes huvides omandamiseks. Arvestades alale planeeritud väljaõppe olemust ja eesmärki, on eraomandis kinnistute olemasolu Nursipalu HV territooriumil välistatud. Kinnistute omandamise kulu kaetakse Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvest.

7. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub selle teatavaks tegemisest.

8. Eelnõu kooskõlastamine ja muu korraldusega seonduv

Käesoleva korralduse menetluse käigus on materjal kooskõlastatud kõigi asjaomaste ministeeriumite ja asutustega ning lisaks on küsitud arvamust huvitatud isikutelt ja asutustelt. Korralduse eelnõu ja seletuskiri esitati eelnõude infosüsteemi (edaspidi *EIS*) kaudu kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning e-posti kaudu Keskkonnaametile (edaspidi *KeA*) ja arvamuse avaldamiseks Muinsuskaitseametile. Justiitsministeerium ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta. Kliimaministeerium, Keskkonnaamet ja Muinsuskaitseamet kooskõlastasid eelnõu märkustega ning märkuste järgi on eelnõud ja seletuskirja täiendatud. Keskkonnaamet esitas ka

⁷ Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2023. a määrus nr 96 „Kaitseväe ja Kaitseliidu harjutusväljaga seoses kohaliku omavalitsuse üksusele makstava hüvitise ulatus, maksmise tingimused ja kord“. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/121102023006>.

⁸ Kaitseministri 15. augusti 2024. a määrus nr 11 „Toetus Kaitseväe Nursipalu harjutusväljast tulenevate häiringute mõjude leevendamiseks“. Kättesaadav: [Toetus Kaitseväe Nursipalu harjutusväljast tulenevate häiringute mõjude leevendamiseks–Riigi Teataja](#).

lisaettepaneku, millega selles menetluse etapis ei olnud võimalik enam arvestada. Kõik esitatud ettepanekud koos selgitustega on kajastatud seletuskirja lisas 3.

Korralduse andmiseks viidi läbi avatud menetlus, mille käigus pandi korralduse eelnõu koos seletuskirja, Natura asjakohase hindamise aruande ja kaitstavatele loodusobjektidele avalduva mõju hindamise aruandega avalikkusele tutvumiseks välja ning määrati tähtaeg ettepanekute ja vastuväidete esitamiseks. Ettepanekute esitamiseks määratud tähtaega pikendati Kliimaministeeriumi palvel ühe korra kahe nädala võrra. Peale avaliku väljapaneku lõppemist arutati esitatud ettepanekuid ja vastuväiteid avalikul istungil. Avalik istung salvestati ja selle põhjal koostati kokkuvõtlik protokoll⁹. Avatud menetluse ajal esitatud ettepanekud ja vastuväited ning arvestamise või mitteamvestamise põhjendused on üksikasjalikult kajastatud seletuskirja lisas 3.

Avatud menetluse ajal esitatud ettepanekute ja vastuväidete ning EIS-i ja e-kirjaga esitatud ettepanekute alusel korregeeriti käesolevat korraldust ning selguse huvides muudeti osaliselt ka korralduse ülesehitust. Suurimaks põhimõtteliseks muudatuseks võrreldes avalikule väljapanekule ja EIS-i kooskõlastamisele esitatud korralduse eelnõuga oli punkti 3.3.1 täiendamine seoses metsise keskkonnameetmetega. Seejuures ei ole muudetud korraldust nende isikute kahjuks, kelle õigusi korraldus puudutab.

Lisad:

1. Nursipalu harjutusvälja laiendamise ja planeeritavate tegevuste Natura asjakohase hindamise aruanne.
2. Nursipalu HV laiendamise ja planeeritavate tegevuste mõju hindamise kaitstavatele loodusobjektidele aruanne.
3. Vabariigi Valitsuse korralduse „Vabariigi Valitsuse 20. oktoobri 2023. a korralduse nr 266 „Kaitseväe Nursipalu harjutusvälja laiendamine planeerimisseadust kohaldamata, keskkonnamõju hindamata jätmise ja Natura asjakohase hindamise algatamine“ muutmise seoses keskkonnale avalduvate mõjude hindamise ja Natura asjakohase hindamise aruande nõuetele vastavaks tunnistamisega ning Kaitseväe Nursipalu harjutusvälja piiri korregeerimisega“ eelnõu avatud menetluse ja kooskõlastamise ajal esitatud ettepanekud ja vastuväited ning Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse seisukohad.

⁹ Protokoll ja helisalvestis kättesaadav: <https://www.kaitseinvesteeringud.ee/taristu/nursipalu/>.